

Kapittel 15 i boken "Lydige slaver. Sykepleierelever 1942-45". Gjengitt med tillatelse fra forfatteren, Aslaug Korsmo-Baugstø

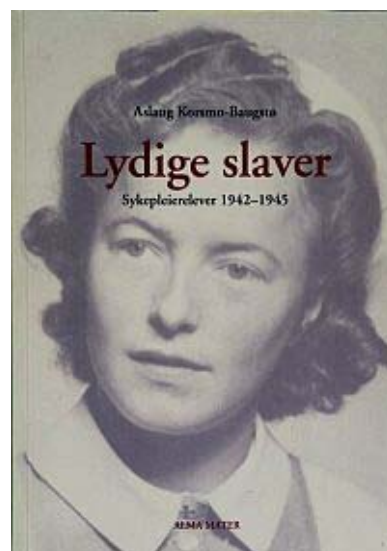
En annerledes nattevakt

Vi gledet oss til nattevaktene på Lungegården. Kanskje var de noe oppskrytte. Der var en avdeling som lå i nord og en som lå i sør. Disse to avdelingene møttes i et felles oppholdsrom der vi satt vakt. På denne måten var vi to sykepleiere på vaktrommet. Her hadde vi hver vår fluktstol, og jeg minnes at vi også hadde et pledd. Vi ble enige om at vi skulle passe klokkene en time hver, og da kunne den som slapp å reagere sitte i ro, lese lekser og til og med sove, iallefall sitte med lukkede øyne og åpne ører, skjønt dette siste var nok strengt forbudt. Det kunne i perioder være stille, slik at vi fikk sitte i ro, noe som var helt forskjellig fra de maratonløpene vi var vant med fra Haukeland. Vi hadde aldri ekstravakt over de døende. Men med så dårlige pasienter som vi hadde var det likevel ikke så ofte at vi kunne sette oss. Det gode var at vi ikke hadde det sterke presset på oss som vi hadde på Haukeland. Her gjaldt det først og fremst å ta vare på pasientene, og gjøre så godt vi kunne for dem. Kanskje det hadde å gjøre med at vi på sett og vis kom så meget nærmere disse pasientene som i årevis hadde hatt dette sykehuset som sitt hjem. Vi hørte aldri et bebreidende ord fra ledelsen om at vi ikke hadde klart å gjennomføre de praktiske gjøremål som vi normalt skulle utføre på en avdeling i tillegg til pleien.

Vi hadde ikke lov til å snakke med en pasient mens vi var elever, vi skulle arbeide og arbeide. Vi ble fulgt med argusøyne. Dette er faktisk sant. Du kunne spørre pasienten om han hadde vondt, om han var bedre i dag, men spurte du om han hadde familie som ville hilse på ham, da fikk du grei beskjed om at det kun var hans sykdom vi fikk lov å spørre om. Det var bare den delen av mennesket som var syk, vi hadde å gjøre med. Resten av mennesket var ikke til stede.

Tilbake til nattevakten og Lungegården. Kjøkkensjefen var raus når hun laget til nattevaktsmaten. En gang lå det to egg der. Det var ingen som fikk kaffe. Bare Karoma. Karoma var erstatning for kaffen. Hva den var laget av, vet jeg ikke, men jeg vet at det var dem som brunet erter også. Det skulle smake nesten som kaffe. Likhetspunktene ellers var vel heller små. Vi hadde ikke kokemuligheter på rommene våre, så eneste utveien vi elevene hadde i den retningen, var på nattevaktene. Kjøpe noe utenfor sykehuset og stelle det til om natten, det gjorde vi aldri. Av to grunner. Vi hadde ikke penger og det var ikke varer å få kjøpt uten merker, og de hadde vi levert inn til sykehuset. For vi hadde jo full kost også på fridager.

Kan dere tenke dere noe bedre enn poteter stekt i smør? Den delikatessen fikk vi på Lungegården, og som om ikke det var nok fikk vi såpass rikelig at vi kunne spise oss mette. Det var ikke rart at de aller fleste av oss gikk opp i vekt. Vi trivdes og vi ønsket bare at vi

Aslaug Korsmo-Baugstø på forsiden av sin bok.
Foto: ukjent.

kunne få være der lenge, selv om det var mange, mange triste skjebner. Men alle var så gode og snille med hverandre.

På hovedsykehuset, på selve Haukeland, sultet vi ikke direkte, men vi var heller aldri riktig mette. Jeg tror at vi fikk spise det vi ville av for eksempel gjengangeren, klippfisklapskaus med ben. Men når du hadde tilfredsstilt den verste sulten, så ga ikke det mersmak, og så var du raskt sulten igjen, og da var det tjuefire timer til neste middag. Ja vi trivdes på Lungegården. Men hvor lenge var Adam i paradiset? Det er godt å ikke kjenne fremtiden.

En morgen skulle jeg opp på nattevaktrommet for å legge meg etter en god nattevaktsfrokost. Min fotside flanellsnattkjole var kommet på. Jeg krøp opp i sengen med knærne først. Da skjedde det. Nattkjolen min var gått tvers av over knærne. Vi ble ristet, vi hørte et sterkt smell. Ut av sengen med oss, bort til vinduet, en liten takluke som vendte mot byen. En svær røyksky steg opp mot himmelen. Vi skjønnte at det måtte ha skjedd en katastrofe. Vi fikk klærne, det vil si uniformen, på oss i en fart. Nede i spisestuen fikk vi vite at en båt som lå inne på Vågen hadde eksplodert, og at alle nattevaktene skulle kjøres til Nordnes og være med på førstehjelp, og at det øyeblikkelig ville komme en folkevogn med to leger og to sykepleiere for å ta oss med. Vi ble fem eller kanskje seks eller syv personer i denne folkevognen. Vi kjørte mot Nordnes. Da vi skulle gjennom sentrum av byen, var varmen så sterk at vi som satt nærmest Vågen måtte holde hendene for ansiktet for ikke å bli svidd. Jeg satt selv nærmest og følte den uutholdelige varmen inne i bilen. Alle vinduene i hus som vi passerte var slått ut. Bilen humpet over glass og gjenstander som lå strødd i gatene. Men verre syn enn dette møtte oss da vi kom frem til Nordnes. Vi var vel blant de aller første som kom dit etter ulykken. Der lå vinduskarmer, dører, trebiter, møbler av alle slag, og under og over lå det sårete mennesker. Sorteringen startet umiddelbart. Vi dro og vi slet. En lastebil med karmen åpen mot oss var kommet. Vi lempet kroppene opp i bilen, og vi fikk lesset på så mange som det var noenlunde forsvarlig å transportere. To av oss elever fulgte bilen til Haukeland og gav oss til å bære ut av lasteplanet de som vi hadde vært med på å legge inn. Vi fikk så beskjed om å legge dem i trappetrinnene utenfor døren til operasjonsstuen, og deretter at vi ikke skulle bli med lastebilen til Nordnes igjen, men sortere etter beste evne. De som allerede var døde, ble båret inn på skyllerommet. Innenfor i operasjonsstuen arbeidet leger og sykepleiere på spreng for å ta unna flest mulig av dem vi sorterte ut, og som trengte det mest, før det ble for sent. Slik jobbet vi til vi igjen skulle på nattevakt på Lungegården.

I slike situasjoner er det at vi bryter lover, vi hadde ikke lov til å sove, men vi sov nok litt, på skift. I hvertfall hadde vi den aller beste forståelse fra pasientenes side, og de satte sin ære i å ikke forstyrre oss unødig. Det ble to netter til for meg. Fra Lungegården og til Haukeland direkte etter nattevakt. Vi var ikke tvunget til det, men alle stod på det de klarte. Jeg tror at det må ha vært legene og sykepleierne ved operasjonsstuene som fikk minst søvn. Men det er nesten utrolig hva et menneske tåler av press når en er nødt, og når man ser at en er med på å redde menneskeliv.

Vår situasjon som sykepleiere på Bergens største sykehus under krigen kan gi stoff til mange bøker. Men det er så mange som har skildret krigsårene. I Bergen at jeg skal nøye meg med å nevne enkelte episoder som vi opplevde.

Det verste vi visste var klarvær med måneskinn. Da var vi redde, og vi holdt oss helst påkledde natten igjennom. Redselen for bombing av byen, og det som fulgte i kjølvannet var stor. Men den verste katastrofen var likevel denne eksplosjonen den 20. april 1944 da bortimot 4800 skadde og døde kom inn til Haukeland på en og samme dag. Bortimot alle

pasienter som på noen måte kunne sendes andre steder, hjem, eller til nyopprettede kriseplasser som Fridalen skole, ble utskrevet. Vi fikk ordre om at alt som het vaksystem, fridager og liknende var satt ut av funksjon. Vi måtte stille på den avdelingen vi hørte hjemme og gå i jobb der vi ble sendt, og arbeide så lenge vi orket. For mitt vedkommende ble det tre netter uten søvn, men det var langt fra noen rekord. Alle lederne har jeg inntrykk av gikk i ett. Jeg og en annen på kullet ble beordret til å ta plass utenfor operasjonsstuen på kirurgen. Jobben vår var å sortere de pasientene som lå i trappetrinnene fra kjeller til loft. Finne ut hvem som allerede var døde og legge dem ut på skyllerommet. De som etter vår vurderingsevne trengte behandling, ble båret til skiftestuen mens leger og sykepleiere på operasjonsstuen arbeidet på harde livet. Skal tro hvor mange døgn de stod på post? Jeg husker en kvinnekropp som vi skulle bære ut på skyllerommet til de andre døde. Kroppen var helt forkullet og minnet mest om en trestokk. Under berøringen og flytting av leiet åpnet hun øynene og så på oss, på meg, følte jeg. Slitne som vi var gikk slike hendelser sterkt inn på oss. Disse øynene har ofte dukket opp i mine tanker, og selv nå femti år etter er ikke dette inntrykket eller det uhyggelige minnet visket ut. Jeg trodde at jeg husket feil når jeg mente at det rant blod ut av lastebilene som kjørte de sårete til Haukeland sykehus, men så leste jeg i en politirapport at det faktisk var tilfelle.

17. mai 1945. Sykepleieren som er markert med ett kryss er søster Killi, som 20. april omgjorde Fridalen skole til øyenklinikk. Foto: Aslaug Korsmo-Baugstø. I privat eie.